



□ زمان تقریبی مطالعه: 10 دقیقه

در سیستم حقوقی جمهوری اسلامی ایران، **اقرار** به عنوان یکی از مهم‌ترین ادله اثبات، در هر دو حوزه **حقوقی** و **کیفری** نقش بسزایی ایفا می‌کند. با این حال، طبیعت و پیامدهای آن در این دو حوزه متفاوت است. این متن به بررسی ماهیت اقرار، شرایط قانونی آن، تفاوت‌های اساسی بین اقرار حقوقی و اعتراف کیفری، و مسائل حساسی که در موارد واقعی پیش می‌آید، می‌پردازد. همچنین، با توجه به رویه‌های دادگستری و موازین شرعی و قانونی، تحلیلی حقوقی از اعتبار اقرارهای اخذشده تحت فشار و یا در شرایط خاص ارائه می‌گردد.

□ تعریف اقرار و پایه‌های قانونی آن

اقرار در حقوق به معنای **خبر به حقی برای غیر بر ضرر خود** است. شخصی که اقرار می‌کند، «مقرر» نامیده می‌شود و با این اظهار، وجود یک حق یا تعهد را برای طرف دیگر نسبت به خود تأیید می‌کند.

بر اساس **ماده 1277 قانون مدنی**، انکار بعد از اقرار **مسموع نیست**. یعنی پس از اینکه شخص به صراحت و با رعایت شرایط قانونی اقرار کرد، دیگر نمی‌تواند از آن منکر شود. همچنین، اقرار هر شخص فقط نسبت به خود او و قائم‌مقامش نافذ است و نمی‌تواند حقوق یا تعهدات دیگران را بدون رضایت آنان ایجاد یا انتقال دهد.

□ اقرار در امر حقوقی در مقابل اعتراف در امر کیفری

در حوزه **حقوقی**، اقرار یک ابزار قوی و بسیار مؤثر در اثبات حق است. اما در حوزه **کیفری**، اصطلاح متعارف، «اعتراف» است و با اقرار حقوقی تفاوت‌های اساسی دارد.

تفاوت کلیدی:

در حقوق: انکار بعد از اقرار مسموع نیست (ماده 1277 قانون مدنی).

در کیفری: انکار بعد از اعتراف مسموع است.



این تفاوت ناشی از ذات جرائم و ماهیت دادرسی کیفری است. اعتراف در امر کیفری، **فقط یکی از ادله اثبات** است و باید با سایر شواهد و مستندات همخوانی داشته باشد. قاضی نمی‌تواند صرفاً بر اساس اعتراف، حکم محکومیت صادر کند، مگر اینکه اعتراف با دیگر ادله منسجم باشد.

□ چرا انکار بعد از اعتراف در امر کیفری مسموع است؟

این اصل، ریشه در **حفظ حقوق متهم و جلوگیری از اخذ اعترافات تحت فشار** دارد. مثال زیر این موضوع را روشن می‌کند:

□ مثال واقعی:

فردی مرتکب قتل شده است. پدر یا مادر وی، به منظور فرار فرزند از مجازات، ارتکاب جرم را به عهده می‌گیرد و در بازجویی اعتراف می‌کند. پس از آن، فرزند از کشور خارج می‌شود. وقتی متوجه می‌شوند که دیگر امکان دسترسی به فرزند وجود ندارد، شروع به انکار می‌کنند و دلایلی مطرح می‌کنند؛ مثلاً ادعای اینکه در زمان وقوع جرم در دادگاه دیگری محاکمه می‌شدند یا در دانشگاه مشغول به تدریس بوده‌اند. همچنین، اسنادی مانند حضور در جلسه دادگاه یا شواهد تصویری ارائه می‌دهند.

در این شرایط، قاضی **نمی‌تواند صرفاً به اعتراف اولیه تکیه کند**. باید اعتراف را با سایر شواهد مقایسه کند. اگر تناقض وجود داشته باشد، اعتراف اولیه **نادیده گرفته می‌شود** و انکار بعدی مسموع است. این امر، نشان‌دهنده **حساسیت سیستم کیفری به اعتبار اعترافات** است.

□ شرایط قانونی اقرار و اعتراف

قانونگذار ایران شرایط سختی برای اعتبار اقرار و اعتراف قائل شده است:

□ بر اساس ماده 1262 قانون مدنی:

اقرارکننده باید **بالغ، عاقل، قاصد** (آگاه از پیامدها) و **مختار** (بدون اجبار) باشد.



□ بر اساس ماده 1269 قانون مدنی:

اقرار به امری که **عقلاً یا عادتاً ممکن نباشد** یا **برحسب قانون صحیح نباشد**، اثری ندارد.
اقرار کذب فاقد اثر است و اگر کذب اقرار در دادگاه ثابت شود، اقرار بی اعتبار است.

□ بر اساس اصل 38 قانون اساسی:

«هرگونه شکنجه برای گرفتن اقرار یا کسب اطلاع ممنوع است. اجبار شخص به شهادت، اقرار یا سوگند، مجاز نیست و چنین شهادت و اقرار و سوگندی فاقد ارزش و اعتبار است.»

□ بر اساس ماده 9 قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی:

شکنجه برای اخذ اقرار ممنوع است.
اقرارهای اخذشده تحت شکنجه یا فشار، **حجت شرعی و قانونی ندارند**.

□ نکات مهم حقوقی

اعتراف، حجت بر خود است، نه بر غیر.

یعنی فقط متهم را محکوم می‌کند، نه دیگران را بدون ادله دیگر.

اعتراف بدون وکیل، مشکوک است.

حضور وکیل در بازجویی، یکی از حقوق اساسی متهم است.

اعتراف ناشی از شکنجه، بی اعتبار است.

حتی اگر بعداً تکرار شود، اگر ریشه آن شکنجه باشد، قابل قبول نیست.

اعتراف باید با شواهد دیگر همخوانی داشته باشد.

قاضی موظف است اعتراف را با سایر ادله مقایسه کند.

اعتراف در محاکمات سیاسی، نیاز به بررسی دقیق‌تر دارد.

به دلیل حساسیت سیاسی، اعتبار اعتراف باید با استناد به تمام ادله ارزیابی شود.



□ سوالات متداول (FAQ)

□ آیا اعتراف در تلویزیون یا رسانه‌ها می‌تواند به عنوان ادله در دادگاه استفاده شود؟

پاسخ: خیر. اعترافات رسانه‌ای بدون حضور قاضی، وکیل و ثبت رسمی، **فقط برای تشویش اذهان عمومی است و در دادگاه حجت نیست.**

□ آیا می‌توان پس از اعتراف در دادگاه، انکار کرد؟

پاسخ: بله. در امر کیفری، انکار بعد از اعتراف **مسموع است**، مشروط بر اینکه دلایل منطقی و شواهدی برای انکار ارائه شود.

□ آیا اقرار کذب جرم محسوب می‌شود؟

پاسخ: بله. بر اساس **ماده 312 قانون مجازات اسلامی**، **شهادت باطله** (شامل اقرار کذب) جرم است و مجازات دارد.

□ آیا اعتراف در حبس انفرادی معتبر است؟

پاسخ: بسیار مشکوک است. حبس انفرادی می‌تواند به عنوان فشار روانی تلقی شود. قاضی موظف است شرایط اخذ اعتراف را دقیق بررسی کند.

□ تذکر حقوقی: جرم شبهه‌افکنی در امور حقوقی

همان‌گونه که در اطلاعیه شعبه 15 دادگاه انقلاب آمده است، **هرگونه شبهه‌افکنی و تشویش اذهان عمومی در مورد ادله قانونی**، از جمله اقرار، می‌تواند **مستوجب تعقیب کیفری** باشد. این اطلاعیه تأکید دارد که **اقرار یکی از ادله اثبات جرم است و هیچ حقوقدانی در این اصل شبهه نکرده است.**

اما این به معنای آن نیست که هر اعترافی بدون بررسی پذیرفته شود. قانونگذار، هم از اعتبار اقرار به عنوان دلیل، و هم از خطر اخذ آن تحت فشار، آگاه است و هر دو را تنظیم کرده است.



□ نتیجه‌گیری: بین قانون و واقعیت

اینکه آیا شرایط نگهداری و بازجویی افراد شاخص سیاسی یا امنیتی، منطبق با **اصل 38 قانون اساسی و قانون حقوق شهروندی** بوده است، پرسشی است که **جامعه حقوقی و مردم** از دستگاه قضایی انتظار پاسخ شفاف برای آن دارند.

آیا دستگاه امنیتی 30 سال گذشته نتوانسته از فعالیتهای این افراد باخبر باشد؟ یا شرایط بازجویی به گونه‌ای بوده که مصداق **شکنجه روانی** و نقض حقوق شهروندی باشد؟ این پرسش‌ها، فراتر از یک تحلیل حقوقی ساده است و به **عدالت، شفافیت و حاکمیت قانون** مربوط می‌شود.

زندگی سیاسی، همچون چرخ بازیگری است. امروز زندانی، فردا نخست‌وزیر. اما در این چرخ، **حقوق شهروندی و عدالت قانونی** نباید قربانی سیاست شوند.

اگر شما یا یکی از نزدیکانتان با مسئله‌ای حقوقی، کیفری یا خانوادگی مواجه هستید و نیاز به **مشاوره حقوقی تخصصی و مبتنی بر قانون** دارید، امروز اقدام کنید.

□ **مشاوره حقوقی رایگان** را از طریق لینک زیر دریافت کنید:

□ دریافت مشاوره حقوقی تخصصی